

Kalendri pildikestele seletuseks.

Meie kasulise kalendri kiiduwäärt leiurawane, H. Kaalmann Tartus, kannab ühtepuhku wäsimata hoost selle eest, et tema kaswandikule aeg aealt nägusamaid ehteid selga saab, misga poisikestel kartust ei oleks uhlerna rahwa ukie läwäle astuda, kuhu ühte hiljharakat tuppja ei taheta lasta. Nõnda on tänawu kulunud wana pildikeste aiemelle teised ilusamad astunud, miepäraast nende seletuseks mõned sõnad seie tahame panna, nii pikalt kui pikute tarkus meil seeks ulatab.

Õpetust saanud lugejad teadwad juba ennegi, et päänalisk walguist ja soea andew päike üks otsata suurt ilmakeera on, ehk tema kül kauguse päraast meie silma täiskuuist palju suurem ei näita. Niisamati loodame et nemad kaa seda ei ole äraunustanud, kuda päike liikumata omas paigas seisab, aga sellelābi, et maakera ennast ühtepuhku oma telje ümber keeritab, meie silma nõnda paistab, kui iõusels ta iga hommiku idast ja lähāks õhru läänele jälle alla. Ehk on kaa mõnel agara peoga lugejal weel sellestki midagi mälestusese jäänud, kuda teised weikemad ilmakeerad, mis rāndawaks tähedeks nimetatasse päikese ümber jooksewad? — Nende jooksilute hulgas on ka meie kodupaik ja peatoija — maakera — ühtepuhku rāndamas, kus tema ühe aatāga, ehk selgemalt üleldes 365 pāāwa ja 6 tunniga oma pika teekonda päikese ümber peab lõpetama; lugu pidamata sest et ta ise, kuda ülemal tähendasime, iga 24 tunniga, se on: õõ ja pāāwaga — kui ratas telje ümber korra peab ümberkeeritama. Üks wāgew kāsi kannab teda tema kahelordsel keeritusel, et ta ial seatut teelt kõrwale ei pōrka ja meie

kui emarinnal magawad lapsed midagi temast kiirest liikumisest ei märka. — Kellel need entised juhatused alles pead on, se saab hõlpsamalt sest aru, mis nüüd pikemalt tabome õpetada.

Seda teekonda, mis meie maakera aatā pikusel päikese ümber sõidab jagatakse 12 osasse, mis meie siin jaamawahedeks tahame nimetada, nõnda et umbarwates igal kuul üks jaama wahē ärasõidetasse. Need kaksteistkümmē linnitāhe kujud, kust rāāgitut maakera tee läbi läib, nimetatasse juba wanast aegast elajate rōngaks (Saksakeele: der Thierkreis). Wõib olla, et tähetundjad sellepāraast seda nime olid walitenud, et suurem osa neist 12 nimest elawalt loomadest olid wõetud. — Mõisteme meie maakera teed päikese ümber ühe pikerkuse rōnga sarnasseks, kus peal maakera wāsimata läänest idasse (se on: õhruist hommikut wasta) jookseb, siis tuleksiwad temale seal järgemiste 12 tähemārk wasta, mis nõnda on nimetatud: 1) oinas, 2) bārg, 3) kaksilud, 4) wābl, 5) lõwi, 6) ueitsi, 7) waag (kaal), 8) skorpion, 9) lūt, 10) kaljusit, 11) weemes, ja 12) kalad*). Päike, mis lewade meie silma nāhes oina mārgis seisab, wiibib peaaegu terve kuu seie ja nõnda iga teise mārki, ja rāndab ühe aastaga järgemōōda kõigest 12 mārgist läbi, kunni ta teisel lewadel jälle oina mārki tagasi tuleb. Kolm esimest mārki kutsutasse sellepāraast lewade mārkideks (Mārts, April ja Mai), kolm järgmist suwemārkideks (Juuni, Juuli ja August), seitsemes kunni ühelkās sūgise mārkideks (September, Oktōber ja Nowember), ja wiimsed kolm talwemārkideks (Deetsember, Januar ja Weebruar). Peale selle nimetasse ka kuus esimest mārki pōhjased ja kuus wiimsed lõunased mārgid.

*) Kellel tunnipak õue peal juhub olema, se wõib iga tunni numbril asemelle ühe täheluju mõttes panna, sest siis tähendata, et nõnda kui siin tunni aeg sees päikese wari ühest numbrist teise ulatab, niisamati maakera tee ühe tun aeg sees ühest tāhe kujust teise, kunni ta aasta päraast jälle sinna paika tagasi saab, kust kāit oli alustatud.